

National
Association of
Regulatory
Utility
Commissioners

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

ÇËSHJTJET E NORMAVE TARIFORE: DISKUTIMI I PROCESIT TË MBAJTJES SË NORMËS

Joseph K. Witmer, Asistent Konsulent
Komisioni I Ndërmarrjeve të Shërbimeve Publike në Pensilvani
Delegacioni NARUC
UNMIK/Kosovo

Çështjet në Normat e rregulluara tarifore: Kapitali, Lënda
djegëse, Zhvlerësimi dhe Grupet e Konsumatorëve

6 nëntor, 2007

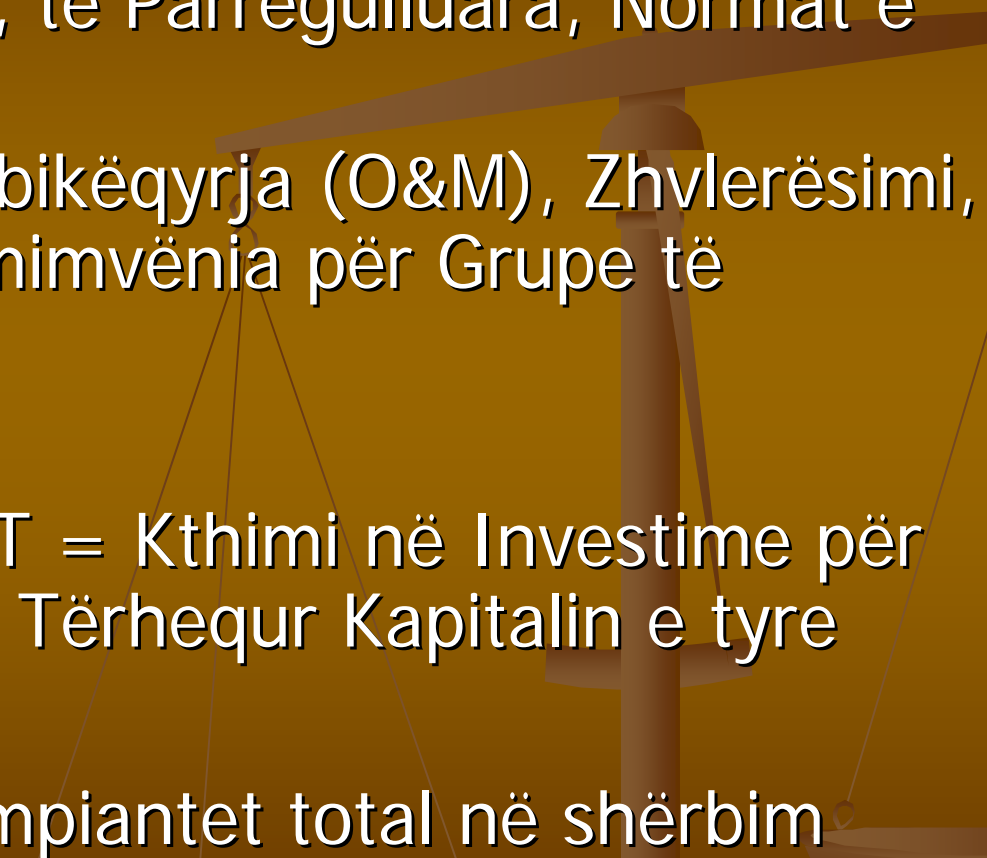
Formula Standarde e Pensilvanisë:

$$RR = E + ROR (RB)$$

Or

Kërkesa e të hyrave = Shpenzimet +
(Norma e kthimit x Norma bazë)

$$(RR) = E + ROR (RB)$$

-
- TË HYRAT = TË GJITHA SHITJES (Të rregulluara, Pronë, të Parregulluara, Normat e reja
  - SHPENZIMET = Mbikëqyrja (O&M), Zhvlerësimi, Lënda djegëse, Çmimvënja për Grupe të konsumatorëve
  - NORMA E KTHIMIT = Kthimi në Investime për Investitorët për të Tërhequr Kapitalin e tyre
  - NORMA BAZË = Impiantet total në shërbim

Shembull:

Viti historik (Më i fundit)

Impianti në shërbim	\$100.00
Të ardhurat operative neto	\$ 8.00
Norma e kthimit:	8%
Rritja e duhur e normës:	\$000.00

Viti testues (Viti i ardhshëm)

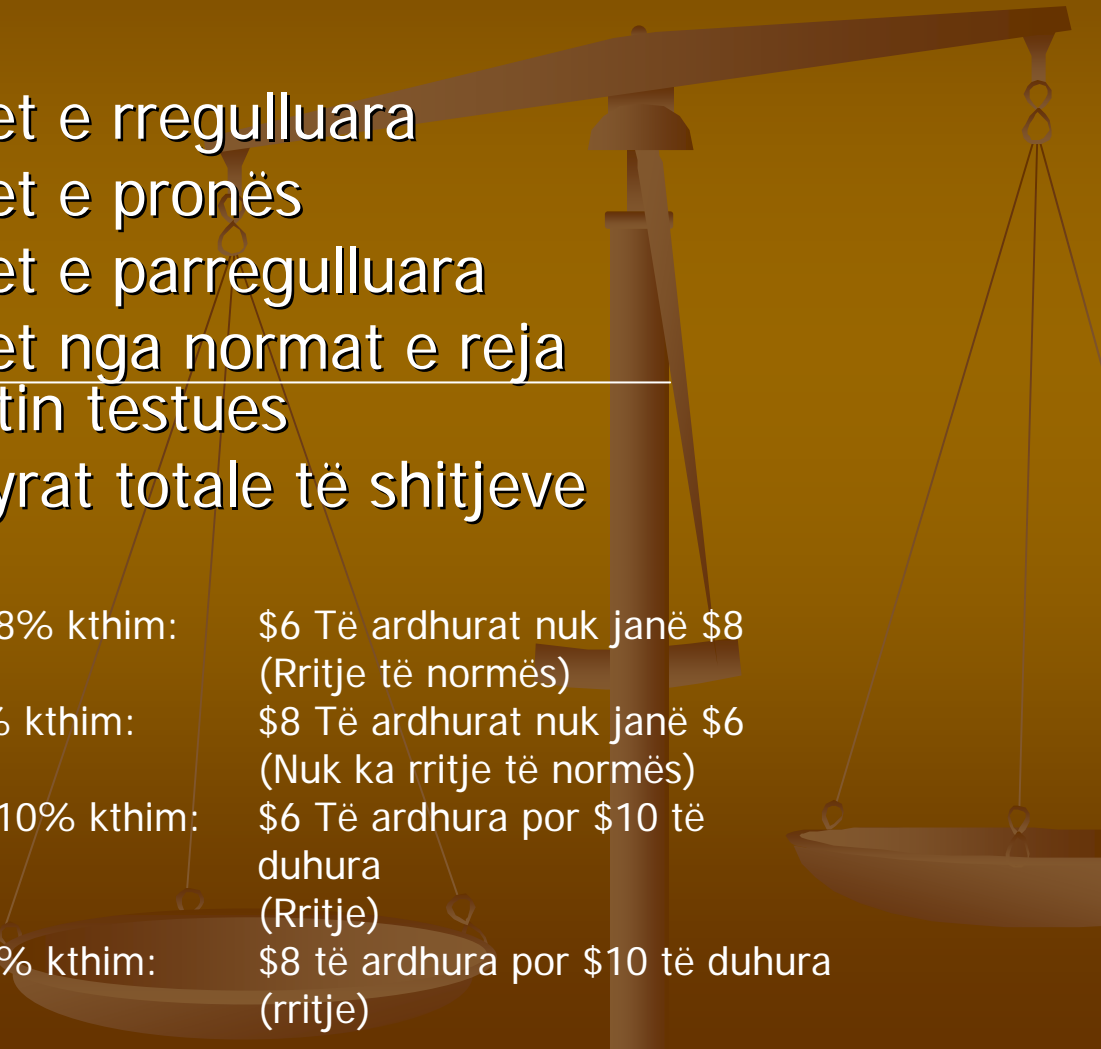
Impianti në shërbim:	\$100.00
Të ardhurat operative neto:	\$ 8.00
Norma e duhur e kthimit	10% (\$10)
Rritja e duhur e normës:	\$ 2.00

Të ardhurat operative neto = TË GJITHA të hyrat!

Çka janë “Të hyrat” apo “Të ardhurat operative neto”?

- TË GJITHA = Shitjet te Konsumatorët e Rregulluar (Mbi linjë)
Shitjet e Pronës, dhe
Shitjet e parregulluara (Nën linjë)
Shitjet nga “Normat e reja” të sistemuara gjatë viti testues.
- TË NORMALIZUARA: Shitjet “Mesatare” për të Reflektuar Ndryshimin e kërkesës
Të hyrat e mbivlerësuara të shitjeve të “Nxeha” të verës
Të hyrat e nënvlerësuara të shitjeve të “Ftohta” të verës

Shembull:

\$04	Shitjet e rregulluara
\$01	Shitjet e pronës
\$02	Shitjet e parregulluara
\$01	Shitjet nga normat e reja
<hr/>	
\$08	Të hyrat totale të shitjeve

Shitjet e parregulluara të pashtuara në 8% kthim:	\$6 Të ardhurat nuk janë \$8 (Rritje të normës)
Shitjet e parregulluara të shtuara në 8% kthim:	\$8 Të ardhurat nuk janë \$6 (Nuk ka rritje të normës)
Shitjet e parregulluara të pashtuara në 10% kthim:	\$6 Të ardhura por \$10 të duhura (Rritje)
Shitjet e parregulluara të shtuara në 10% kthim:	\$8 të ardhura por \$10 të duhura (ritje)

KAPITALI

(Prona apo paratë të dhëna nga Investitorët për operimin e Ndërmarrjeve të shërbimeve publike)

Ligji: Kapitali i huazuar nuk mund të “merret” për përdorim publik pa “kompensim të drejtë”.

Çështja: Çka është kompensimi i “drejtë”?

Ekonomia: Kapitali nuk do të huazohet nëse kthimi (margjina apo fitimi) nuk është joshëse krahasuar me investimet tjera.

çështja: Kapitali është limituar, Kërkesa e palimituar.

Rezultati: “Norma e kthimit” është rregullimi i ndërmarrjes.

Shembull:

Viti historik (Më i fundit)

Impianti në shërbim	\$100.00
Të ardhurat operative neto	\$ 8.00
Norma e kthimit:	8% (\$08)
Rritja e duhur e normës:	\$00.00

Viti testues (Viti i ardhshëm)

Impianti në shërbim:	\$100.00
Të ardhurat operative neto:	\$ 8.00
Norma e duhur e kthimit	10% (\$10)
Rritja e duhur e normës:	\$ 2.00

NORMA E KTHIMIT

Zgjidhja e kalkulimit:

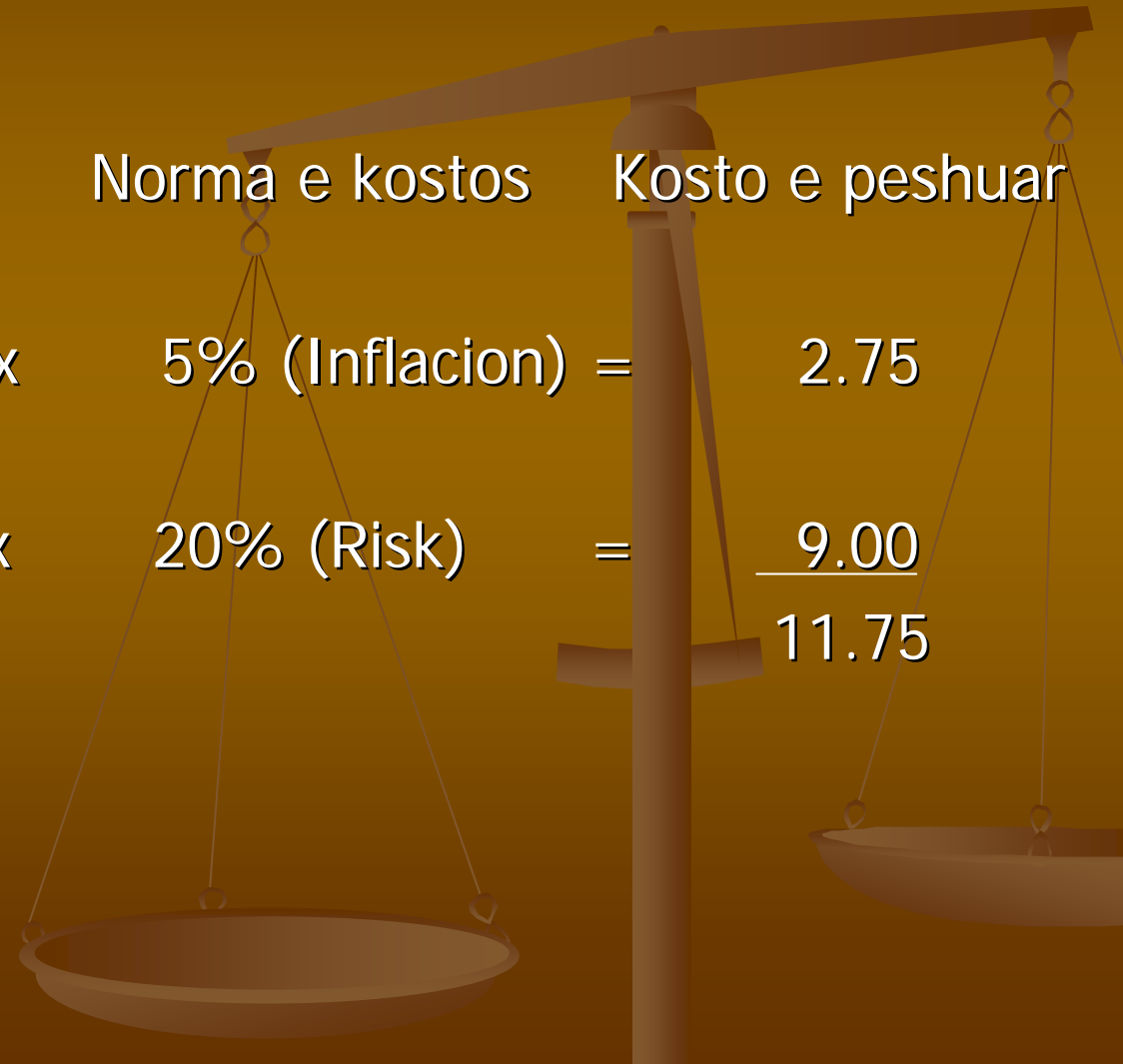
Struktura e kapitalit = Kapitali me normë fikse (Debia) + Fleksibil
Kapitali i normës (Ekuiteti)

Raporti Debi/Ekuitet = Përzierja ideale e Debisë dhe Ekuitetit
(55% Borxh/ 45% Ekuitet)

Debia = Kamata e paguar në Normën Fikse gjatë jetëgjatësisë
së kredisë (10 vite në 5%)

Ekuiteti = Kthimi në Blerësin e Stoqueve nga Fitimet e
Ndërmarrjes (Profiti).

Shembulli i kalkulimit të Pensilvanisë

	Kapitalizimi		Norma e kostos		Kosto e peshuar
Debia	55%	x	5% (Inflacion)	=	2.75
Ekuitet	45%	x	20% (Risk)	=	<u>9.00</u>
					11.75

LËNDA DJEGËSE

(Pjesë e kalkulimit të “Shpenzimeve”)

- Ligji:** Kapitali i përdorur për shpenzime (Përfshirë lëndën djegëse) nuk mund të “merret” dhe të vendoset për përdorim publik pa “kompensim të drejtë.”
Pyetja: çfarë është kostoja e “drejtë” e lëndës djegëse dhe “kur” duhet të paguhet?
- Ekonomia:** Kosmos e Lëndës Djegëse mund të “të caktuara” në normën bazë apo “lëkundëse” në tejngarkesë.
çështja: çka është lënda djegëse? A ndryshon ajo? Kostot duhet të rikthehen.
- Kalkulimi:** Shpenzimi i normës bazë; apo tejngarkesa e përshtatjes së lëndës djegëse (jo në normën bazë)

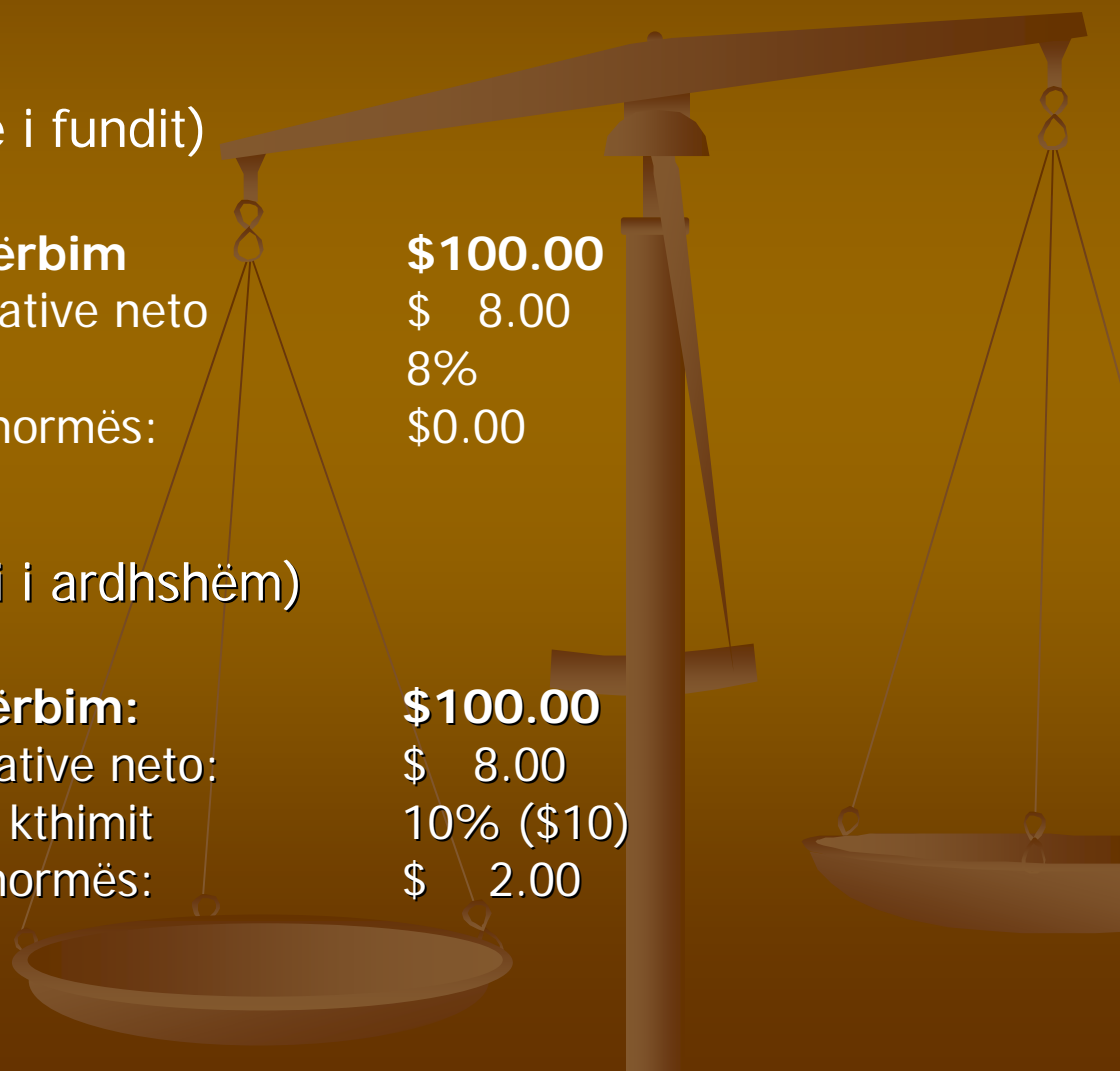
Shembull

Viti historik (Më i fundit)

Impianti në shërbim	\$100.00
Të ardhurat operative neto	\$ 8.00
Norma e kthimit:	8%
Rritja e duhur e normës:	\$0.00

Viti testues (Viti i ardhshëm)

Impianti në shërbim:	\$100.00
Të ardhurat operative neto:	\$ 8.00
Norma e duhur e kthimit	10% (\$10)
Rritja e duhur e normës:	\$ 2.00

Zgjidhja e Pensilvanisë

Kostoja e lëndës djegëse ndryshon për shkak motit apo pas viti në vit (gaz) apo mos rregullimit (Elektricitet).

Rasti i normës/Qasja e Impiantit në shërbim \$100 Kostoja e impiantit + .5/Lëndë djegëse
Kostoja e impiantit në shërbim në normë bazë \$150 (Kosto) x .1175 (Kthim) = \$17.62
Kostot totale deri në 10 konsumatorë: \$17.62/10 = \$1.762 për konsumator

Qasja e tejngarkesës së lën. djegëse \$100 Kosto e impiantit/10 = \$11.75
Ngarkesa e lëndës djegëse (parashikim) \$50 x .1175 = \$05.875 POR
Ngarkesa e lëndës djegëse (aktuale) \$50 x .1 = \$05.00 (më i sigurt, më pak kosto)
Kosto totali deri në 10 konsumatorë: \$15.00 (\$10 Impianti = \$05.00) (lart apo poshtë)

Tejngarkesa rikthen koston e lëndës djegëse ndaras nga kostoja e impiantit;
Përgjigja e shpejtë në ndryshim dhe kosto të kapitalit të tregut
Kjo zvogëlon koston e përgjithshme (më pak risk) përveç nëse ndërmarrja nuk bën gabim.

Zhvlerësimi

Kthen kapitalin e huazuar te ndërmarrja prapa në llogaritë e investitorit
Për përdorimin dhe zëvendësimin e aseteve fikse të ndërmarrjes
(impiantet dhe linjat)

Metoda: Metoda e drejtë merr koston e kapitalit të ndarë në jetëgjatësinë e dobishme të impiantit në rritje të barabarta gjatë kohës.

Shembulli 1: Linja Elektrike kushton \$500 milion për t'u ndërtuar dhe do të zgjasë 50 vite. Zhvlerësimi i asaj Linje Elektrike është 10 milionë dollarë për vit për çdo vit të 50 viteve pasi të jetë ndërtuar linja për shërbimin e konsumatorëve.

Shembulli 2: Impianti i Prodhimit mban kosto prej \$100 milion dhe zgjat 50 vite. Zhvlerësimi është \$2 milion në vit për 50 vite.

Shpenzimi i zhvlerësimit dhe rezervat e zhvlerësimit

Shpenzimi i zhvlerësimit: Shpenzimi për vit dhe është kostoja vjetore në normën bazë

Rezervat e zhvlerësimit: Zhvlerësimi kumulativ i marrë nga vlera e bazës normë. Konsumatorët kanë kthyer kapitalin të huadhënësi.

Shembull i shpenzimit të zhvlerësimit dhe rezervave të zhvlerësimit

Kostoja totale: \$100

	Viti 1	Viti 2	Viti 3	Viti 4	Viti 5
Shpenzimi	\$20	\$20	\$20	\$20	\$20
Rezerva	\$20	\$40	\$60	\$80	\$100

Viti 5: Nuk ka shpenzim të zhvlerësimit
Rezerva e zhvlerësimit është hequr nga norma bazë

Çmimvënia e grupeve të konsumatorëve

Ligji: Kostot private duhet të rikthehen apo prona është “marrë” për përdorim publik nga Shteti. Shteti nuk mund të merr pronën për përdorim publik pa “kompensim të drejtë.”

Ekonomia: Të gjitha kostot në shërbim duhet të rikthehen diku për të joshur kapital. Nuk ka shërbim pa kosto. Kjo është e vërtetë pavarësisht nga pronësia publike apo private.

Rezultati: Kategoritë kryesore të konsumatorëve:
Komerเชียลë, Industrialë, Rezidencialë
Ndarja e çmimit mund/mund të mos gjurmojë kostot.

Çështja: kush paguan për Çka?

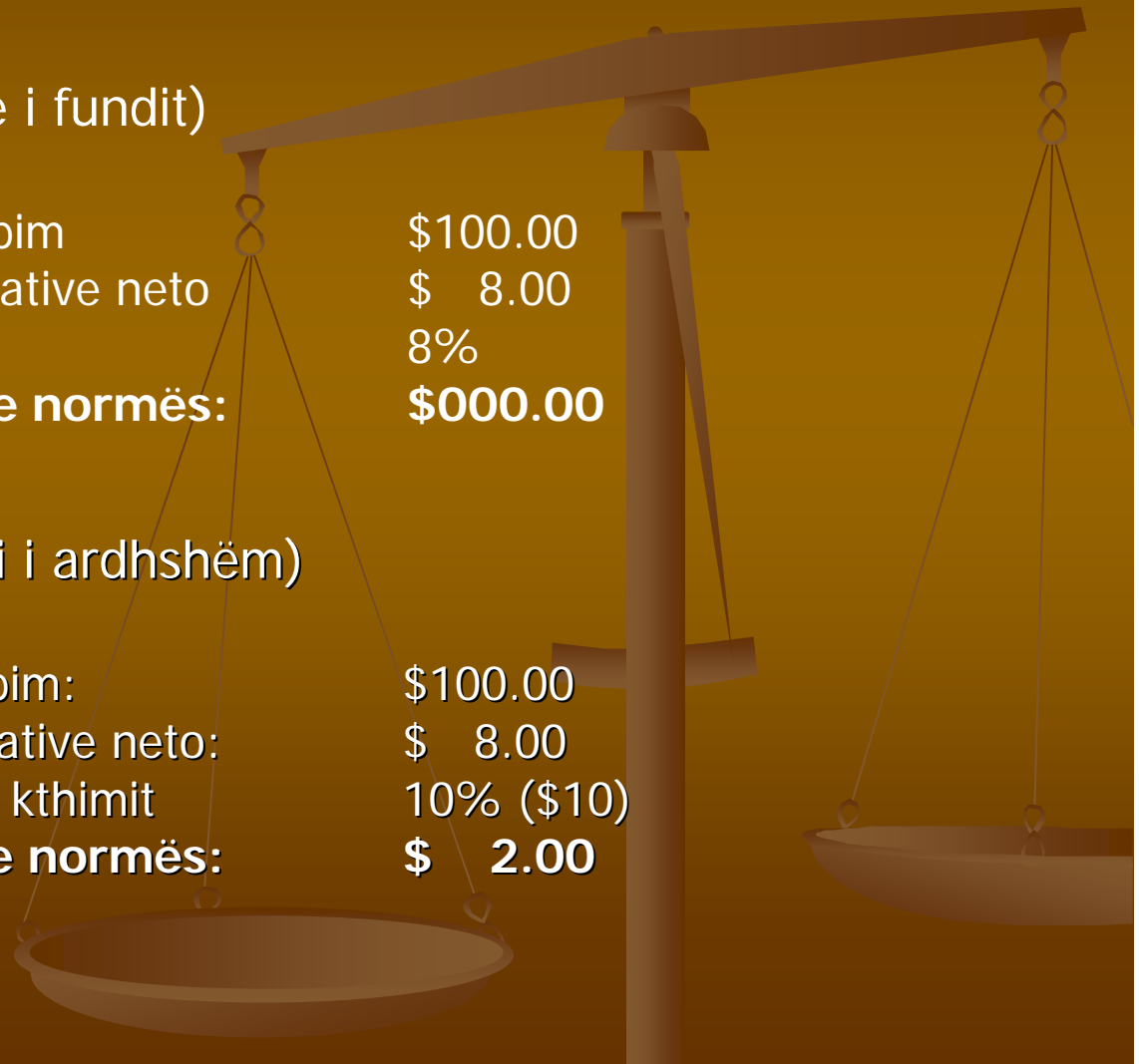
Çmimvënja për grupet e konsumatorëve

Viti historik (Më i fundit)

Impianti në shërbim	\$100.00
Të ardhurat operative neto	\$ 8.00
Norma e kthimit:	8%
Rritja e duhur e normës:	\$000.00

Viti testues (Viti i ardhshëm)

Impianti në shërbim:	\$100.00
Të ardhurat operative neto:	\$ 8.00
Norma e duhur e kthimit	10% (\$10)
Rritja e duhur e normës:	\$ 2.00

Çmimvënia për grupet e konsumatorëve

Rezultati në rritje të duhur të normës \$2.00

Kategoria	Shërbimi Kosto = \$2.00	Roli brenda Të hyra = \$2.00	Alokimi Të hyra = \$2.00
Komercialë	25% (\$.50)	35% (\$.75)	30% (\$.60)
Industrialë	10% (\$.20)	45% (\$.90)	35% (\$.70)
Rezidencialë	65% (\$1.30)	30% (\$.60)	35% (\$.70)

Një Art, jo Shkencë, më shumë votues rezidencialë sesa komercialë apo industrialë.

ÇKA! Si mund të arrihet AI rezultat ????

Vendimmarrja është proces demokratik i Pensilvanisë

Kompania parashtron rastin e normës; Të gjithë konsumatorët e treguan faturën e tyre.

Njoftimi publikohet në Buletinin e Pensilvanisë për Botën!

Protesta formal të parashtruar nga njerëz kundër rritjes së normës

Procedurat administrative: Dëgjimet, dëshmitë, pyetje

gjyqtari nxjerr vendimit të rekomanduar (RD)

Përgjashtimet e parashtruara (Pse Gjyqtari e kishte gabim/mirë)

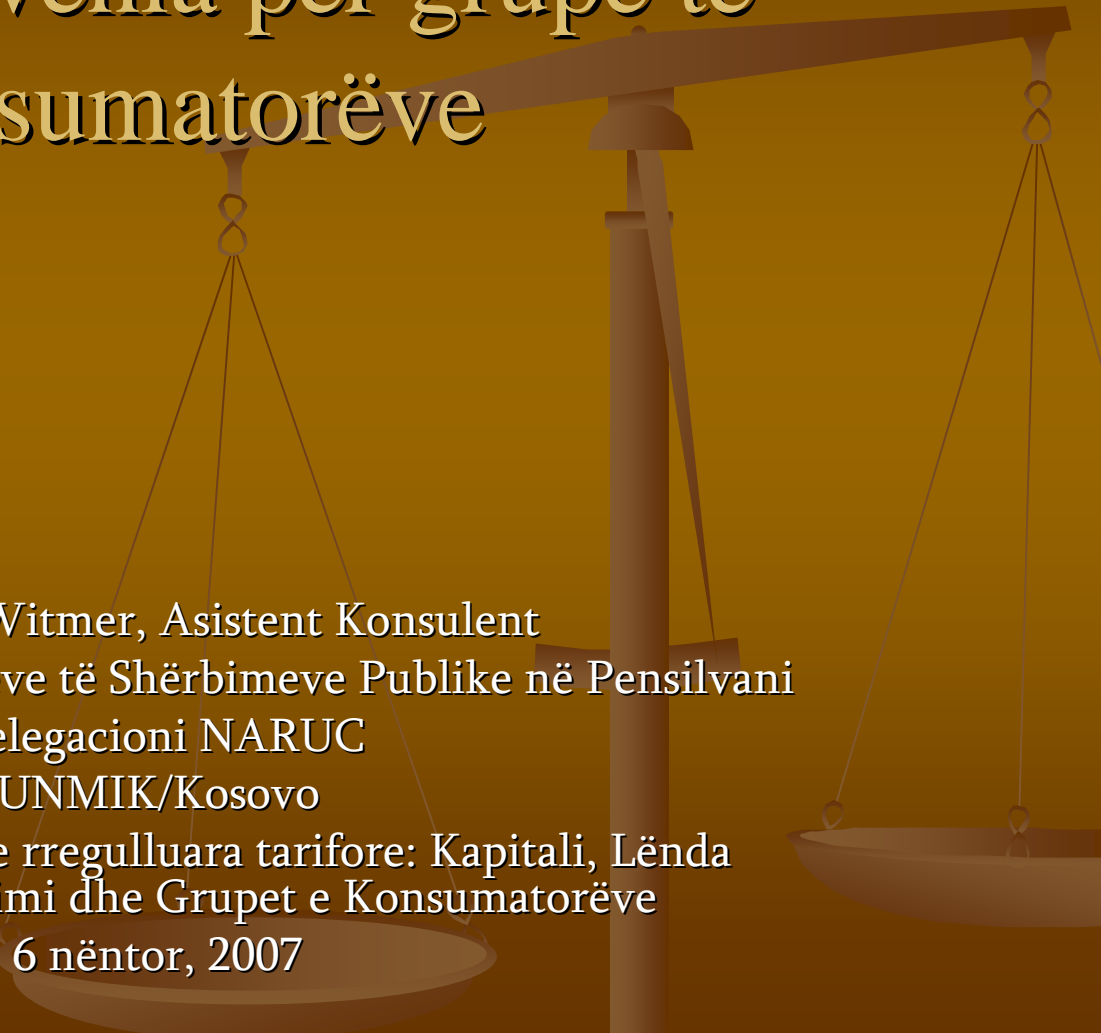
Përgjigjet e përgjashtimeve të parashtruara (Pse kritikët/përkrahësit e kanë gabim/mirë)

Stafi përgatit rekomandimet (Dokument i brendshëm; Privat)

Komisionarët votojnë për rekomandimet (Takime publike)

Kompania parashtron tarifën e pajtueshmërisë; Ekzaminuar, përmirësuar, aprovuar .

ÇËSH TJET NË NORMA: Kostoja e kapitalit, lëndës djegëse dhe çmimvënja për grupe të konsumatorëve

Joseph K. Witmer, Asistent Konsulent
Komisioni I Ndërmarrjeve të Shërbimeve Publike në Pensilvani
Delegacioni NARUC
UNMIK/Kosovo

Çështjet në Normat e rregulluara tarifore: Kapitali, Lënda
djegëse, Zhvlerësimi dhe Grupet e Konsumatorëve

6 nëntor, 2007